

KARLSKOGA
KOMMUN

Planprogram

Riktlinjer för Alfred Nobels torg i Karlskoga stad

Innehållsförteckning

Sida

Planprogram	1
Programmets syfte	2
Bakgrund	2
Arbetsgång	3
Programområdet	3
Målsättning och riktlinjer för planprogrammet	4
Tidigare ställningstaganden	9
Skyddade områden	10
Nulägesbeskrivning	11
Konsekvenser och risker	15
Två typer av torg	16
Bilaga 1: Förslag till utformning av Alfred Nobels Torg	
Bilaga 2: Parkeringsutredning	

Planprogram

Ett program enligt Plan- och Bygglagen (PBL) är ett dokument som skickas ut i ett tidigt skede för att informera berörda om en tänkt exploatering eller annan åtgärd inom fysisk planering. Programmet anger utgångspunkter, syfte, mål och förutsättningar för planarbetet. Avsikten är även att samla in information och synpunkter som sedan ligger till grund för den fortsatta planeringen. Detaljplaneprocessen innehåller samråd med närliggande fastighetsägare, övriga berörda sakägare och allmänheten.

Detta program har skickats på samråd till myndigheter, kommunala förvaltningar, fastighets- och övriga sakägare m.fl. Alla kommunens innevånare har getts möjlighet att ha synpunkter på programmet.

Synpunkter på programmet som inkommit under samrådstiden har sammanställt i en samrådsredogörelse och kommenterats. Programmet har utifrån synpunkter som inkommit reviderats efter samrådet.

Pål Anders Stensson
Stadsarkitekt
0586-611 04

Bosse Björk
Samhällsplaneringschef
0586-611 57

Liv Hellquist
Chef för mark- och planeringsavdelningen
0586-619 54

Alfred Nobels torg sett från söder

Programmets syfte

Syftet är att ta fram riktlinjer för utveckling och förbättring av Alfred Nobels Torg i Karlskoga (nedan benämnt Torget) utifrån Kommunstyrelsens direktiv och den medborgardialog som genomfördes 2013. Programmet lägger fast riktlinjer för Torgets framtida utformning genom detaljplanering och andra åtgärder. Inriktningen är huvudsakligen att Torget skall bli mer tillgängligt och levande. Det har också framförts önskemål om att det skall bli ”grönare”, mer barnvänligt och säkrare.

Bakgrund

Sedan den förra ombyggnaden av Torget, baserat på detaljplan nr 410 från 1996, har periodvis diskussioner förts om dess kvaliteter. Under våren 2013 genomfördes en medborgardialog om eventuell förändring av Torgets utformning. De synpunkter som framfördes i dialogen sammanställdes i en rapport och kommunstyrelsen (KS) gav samhällsbyggnadsnämnden (SBN) i uppdrag att utifrån medborgardialogens resultat utarbeta utformningsförslag inklusive kostnadsbedömning. En sammanställning av önskemålen och ett förslag till utformning av Torget togs fram. SBN beslutade 2015-02-19 att starta planarbetet genom att upprätta ett planprogram och att godkänna utformningsförslag och kostnadskalkyl. KS beslutade 2015-04-07 att ställa sig bakom SBN beslut och att utformningsförslaget (Bilaga 1) skall vara del av underlaget för det nu startade programskedet. Detta innebär att man återkopplar till medborgardialogen med Karlskogas invånare inom ramen för det obligatoriska samrådet enligt PBL.

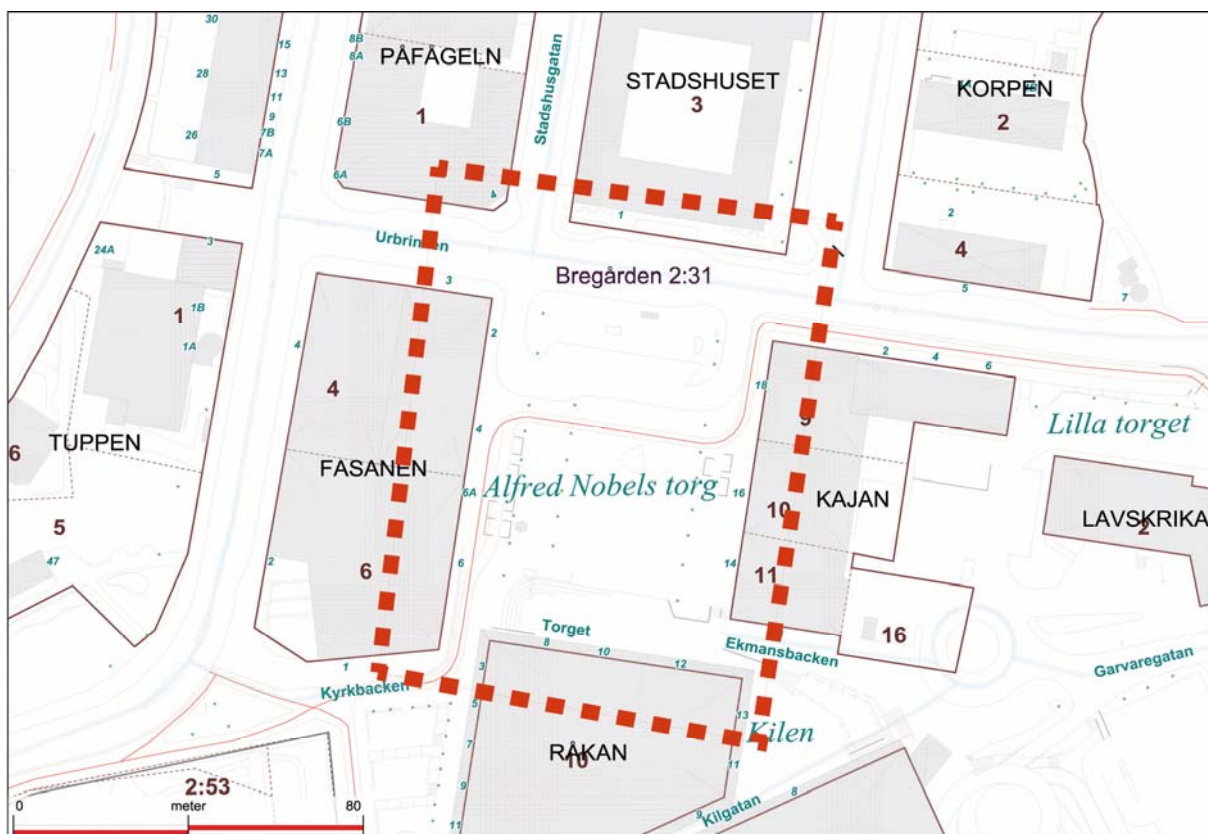
Arbetsgång

Planen hanteras enligt ”Utökat planförfarande”. Under 2 månader, inom det pågående programsamrådet, kunde alla medborgare ta del av planprogram och utformningsförslag samt lämna synpunkter. Därefter har synpunkterna sammanställts och planarbetets målsättning reviderats. Samtidigt har ett reviderat eller förnyat ombyggnadsförslag arbetats fram utifrån de synpunkter som har kommit in och den kunskap som finns om torg och stadsmiljökvaliteter. Målsättning och förslag hanteras av de politiska instanserna SBN, KS och kommunfullmäktige (KF) under hösten 2016. Det formella planarbetet, i form av en eller flera detaljplaner, påbörjas därefter med samrådsskede, granskningskede och antagande. Även under dessa skeden har medborgarna möjlighet att framföra synpunkter. Eventuell ombyggnad bör sedan kunna påbörjas före sommaren 2017. Åtgärder som inte kräver detaljplaneändring kan genomföras tidigare.

Programområdet

Lägesbestämning

Programområdet är centralt beläget i Karlskoga tätort och utgörs huvudsakligen av den kommunalägda mark som idag förknippas med Torget och angränsande gatumark. Även omgivande privata fastigheter berörs av programmet eftersom byggnadernas fasader är en viktig del av torgmiljön. Programområdet illustreras på nedanstående karta. Exakt avgränsning av kommande detaljplaner avgörs i ett senare skede.

Programområdet.

Areal och markägarförhållanden

Programområdets areal är cirka 1 ha, 10 000 kvm. Den största ytan upptas av fastigheten Bregården 2:31 som ägs av Karlskoga kommun. I väster ligger den privatägda fastigheten Fasanen 4-6 och bortom denna, Bergsmansgatan. Fastigheten Råkan 10 (privatägd) ligger söder om planområdet (Centrumändamål, Detaljplan år 1991), gatan Urbrinken i planområdets norra del med Hotell Alfred Nobels (f.d. Stadshuset) norr därom på den privatägda fastigheten Stadshuset 1 (Centrumändamål, Detaljplan 1993). I öster gränsar planområdet mot fastigheterna Kajan 9, kommunhuset, (kommunägd, allmänt ändamål) och 10-11, privatägda, (bostads- och handelsändamål), stadsplan 1972.

Målsättning och riktlinjer för Alfred Nobels torg

Detta programförslag utgör övergripande riktlinjer för den framtida utformningen av Torget och baseras på de idéer som kom fram i medborgardialogen samt samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning. En noggrannare sammanfattning av de önskemål som framkommit i medborgardialogen finns att läsa i Bilaga 1, "Förslag till utformning av Alfred Nobels torg".

Alfred Nobels torg sett från taket på f d stadshuset.

Generell målsättning

- Förändringar överensstämmer med begreppet "hållbar samhällsutveckling".
- Åtgärder på Torget ska stödja intentionerna i programmet för Centrumstråket.
- Torget blir mer användbart och trivsamt för medborgarna och önskade aktiviteter ges utrymme.
- Utformning och åtgärder på Torget ska så långt det är rimligt stödja handelns och övriga näringslivets behov.
- Torgets utformning överensstämmer med och framhäver centrums modernistiska/funktionalistiska arkitekturstil.
- Torget har en kraftfull utformning som framhäver dess centrala roll i staden.
- Alla åtgärder utförs med robusta och långsiktigt hållbara material.
- Torget överlastas inte av en stor mängd konstruktioner, planteringar och möbler.
- Begreppet Alfred Nobel redovisas och framhävs.
- Sambandet med omgivande gator och torg liksom Centrum som helhet uppmärksammas.

*Ett kraftfullt modernt torg kan skapas genom stora geometriska former på och i marken
(Rennes, Frankrike)*

Bebyggelse och större objekt

- Fasaderna på bebyggelsen runt Torget återställs, där det kan ske med rimliga insatser, till ett mer enhetligt och ursprungligt utseende.
- Ursprungliga kvaliteter hos byggnadsmaterial, snickerier och skyltning tas tillvara.
- Markplanet innehåller handel och andra kommersiella lokaler, gärna med bostäder på övre plan för ett levande centrum dygnet runt.
- På eller i anslutning till torget kan det finnas en byggnad innehållande allmän toalett och en kiosk.
- Ett tak, en inglasning eller annan klimatskärm kan placeras på del av Torget.
- Nuvarande skulpturer kan justeras eller flyttas, nya kan tillkomma.
- En ny entré till byggnaden som innehåller biblioteket, kan utföras direkt från torget.
- En flexibel mindre utescen kan övervägas.

Olika aktivitetsredskap kan utformas så att de blir vackra inslag på ett torg (Nimes, Frankrike)

Mark och vegetation

- Torgytans nuvarande gatstensbeläggning kan behållas.
- Alternativ markbeläggning kan vara en slätare yta med ett storskaligt modernt mönster för att organisera ytan, öka tillgängligheten och ge Torget en mer kraftfull karaktär.
- Markbeläggnings former kan återkomma i möbler, planteringslådor, fontäner och kiosk.
- Lutningar minimeras av tillgänglighetsskäl, förutom vid Ekmansbacken.
- Stora fria ytor behövs för vissa sociala aktiviteter och för att ge Torget en kraftfull roll i staden.
- Flera typer av fasta föremål, konstruktioner och möbler kan användas, som; träd, sittplatser, pollare (stå-stöd), aktivitetsytor, belysning, sol-, vind- och regnskydd, information m.m.
- Vattendammar/-fontäner kan ändras och tillkomma.
- Soliga lägen eftersträvas vid placering av nya sittplatser, de kan vara väderskyddade.
- Aktivitetsyta för barn kan ha urban/stadsmässig karaktär (till skillnad från lekplats i park).
- Uteserveringar kan förläggas mot den östra sidan av Torget, med kvällssol.
- Utformning av staket vid uteserveringar kan vara mer enhetliga och diskreta.
- Stenmur kan byggas som stöd för uteserveringar och sittbänkar och delvis ersätta nuvarande staket.
- Torgytan kan medge viss begränsad torghandel (gärna av högre kvalitet).

Gröna växter kan, tillsammans med skyddstak och spaljéer, bilda behagliga platser på ett torg (Nîmes, Frankrike)

Gator och trafik

- Torgytan kan utvidgas till Alfred Nobel Hotell.
- Gatan kan bli s.k. "Shared space" där trafik sker på de gåendes villkor (efter studie av säkerhet och trygghet).
- Nuvarande stora ytor för cykel och parkering flyttas bort från torgytan.
- Parkering för personer med funktionsnedsättning och angöringsplatser för bil kan finnas vid Urbrinken.
- Torget och intilliggande verksamheter ska kunna användas av personer med funktionsnedsättning.

Ett torg skall fylla många funktioner, man skall möjliggöra olika aktiviteter men inte bygga för många fasta konstruktioner eftersom det ibland finns behov av stora fria ytor

Teknisk försörjning

- Olika typer av belysning kan nyttjas, som pällare, uppljus från marken, under bänkar, i fontäner, på texter, i lekskulpturer, för att öka trivsel och trygghet.
- Besökare bör ha tillgång till el-uttag och WiFi på Torget.

Ett torg behöver inte fyllas av möbler, byggnader eller andra objekt.

Tidigare ställningstaganden

Översiktsplanen

I Översiktsplan för Karlskoga kommun, antagen 1 mars 2011, nämns Torget som en viktig fokuspunkt i staden men inga riktlinjer finns om Torgets utformning. De moderna bebyggelsemiljöerna i Centrum nämns inte specifikt men har i många sammanhang ansetts som karaktärsskapande för Karlskogas bebyggelsemiljö. Dock betonas i ÖP att kommunen skall identifiera, bedöma och vid behov skydda, ur kulturarvssynpunkt värdefulla miljöer. Karlskogas moderna kultur- och arkitektur arv, från 1930-1990, har under senare år fått ökad uppmärksamhet varför den moderna (funktionalistiska) stadsmiljön bör vara utgångspunkt för förändringar. Arbete pågår för närvarande med ett kulturmiljöprogram.

Andra översiktliga planer

Programmet för Centrumstråket (februari 2012) lägger fast strategiska riktlinjer för sträckan Torget till och med Skolgärdet. Intentionerna är att på sikt binda ihop befintliga de målpunkterna genom att bygga en stadsmiljö med bostäder, handel och publika verksamheter.

Centrumstråksprogrammet går inte in på gestaltungsfrågor för Torget och dess närmiljö.

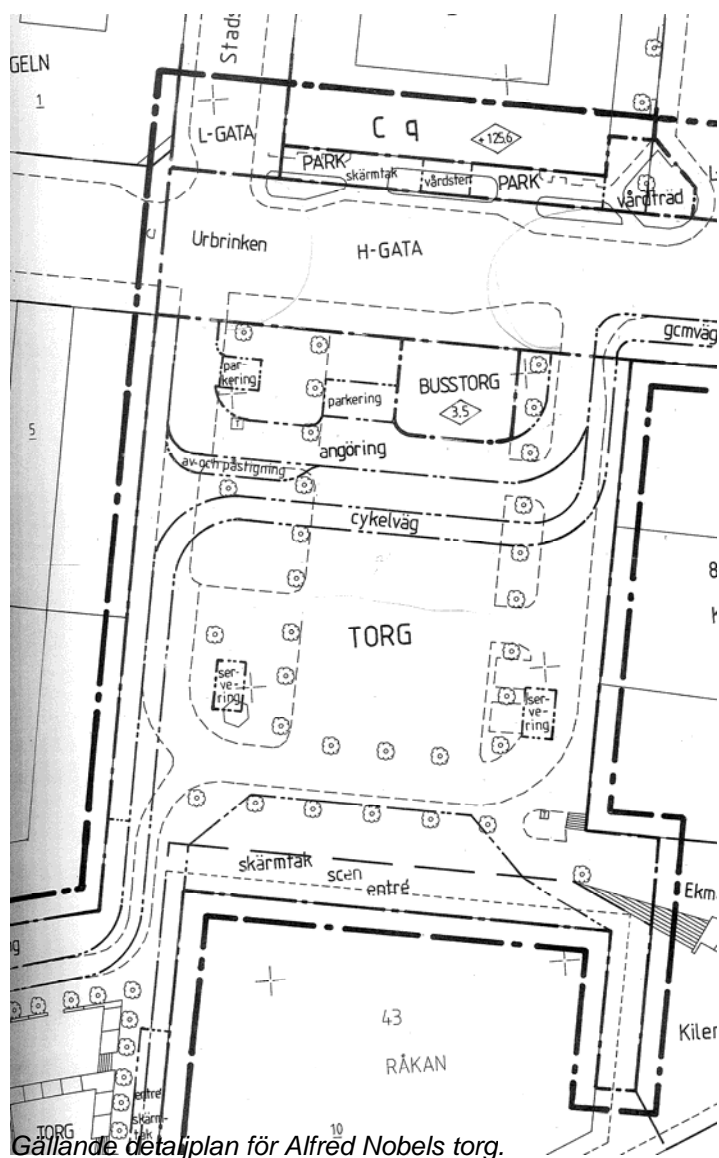
Förändringar vid Torget ska samverka med kommunens intentioner för Centrumstråket.

Detaljplaner

Den gällande detaljplanen för planområdet är antagen i april 1996.

Den har relativt specifika bestämmelser för torgets användning men få bestämmelser angående dess ytskikt och utformning. En cykelbana anges, den går i en bågform.

Parkeringsplatser och busshållplats är placerade i torgets norra del och ytor för uteservering anges. Inga övriga detaljplaner gäller inom torgområdet. Angående angränsande gällande planer, se ovan "Areal och markägarförhållanden".

Skyddade områden

Riksintressen (3 kap 6§ Miljöbalken)

Staten bevakar genom Riksintressen att exploatering och andra ingrepp i miljön genomförs endast om de inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Torget och dess närområde omfattas inte av något riksintresse.

Riksintressen kulturmiljövård

Norra Bohult (funkishus vid Karls Åby) c:a 600 meter nordost om Torget, utgör nationellt riksintressen för kulturmiljö.

Bostäder i funkisstil (modernism) i Norra Bohult.

Miljöbedömning

Enligt MB 5 kap:3§ ska myndigheter och kommuner ansvara för att miljö kvalitetsnormerna följs. Det finns normer för kvaliteten på vatten/vattenmiljö, luftkvalitet och omgivningsbuller och de skall, enligt PBL 2 kap:10 §, följas vid planläggning. I den följande detaljplanprocessen skall det säkerställas att miljö kvalitetsnormerna följs.

Miljökonsekvensbeskrivning (6 kap Miljöbalken)

Enligt PBL 4 kap:34§ skall kommunen vid upprättande eller ändring av en plan eller ett program göra en behovsbedömning om genomförandet kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om så är fallet skall en miljöbedömning genomföras och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas enligt MB 6 kap:11§. Behovsbedömningen görs i samrådsskedet, när det blir tydligare hur Torget eventuellt skall förändras. En ombyggnad av Torget kan antas ha en viss miljöpåverkan, åtminstone på kulturmiljön, dock inte en betydande miljöpåverkan i lagstiftningens mening.

Nulägesbeskrivning

Detaljerad beskrivning av nuläget inklusive diskussioner om detta, samt beskrivning av genomförd medborgardialog och återkoppling av denna, finns att läsa i "Förslag till utformning av Alfred Nobels torg".

Kulturmiljö

Karaktär

Torget omgivning är ett tydligt uttryck för den regionalt färgade modernism/funktionalism som präglade den tid då Karlskoga blev stad, 1940. Denna byggnadsstil och kulturmiljö utgör en intressant och vacker helhet som dominerar hela Karlskoga stad och är en stor tillgång för Karlskogas invånare och besökare. Torget uppfattas som en del av denna helhet men har trots detta aldrig haft någon typisk "funkisstil" utan fick efter 1940 fortsätta att vara ett platt salutorg med parkering, något som är vanligt i mindre städer. Det fick ingen särskild uttänkt beläggning, utsmyckning eller möblering. Vid ombyggnader genom åren har olika typer av estetiska och funktionella delar tillkommit som delvis inte stämmer överens med områdets ursprungliga karaktär. Byggnaderna är i gott skick med ursprunglig utformning, förutom vissa förvanskade detaljer. Butiksskyltarna har förändrats och ger ett splittrat intryck.

Vid Torget finns fina, väl utformade moderna byggnader och parker som ger avkoppling.

Neonskyltar tillhör den tid då Torget blev till.

Stadshuset är en av länets vackraste byggnader.

Förebilder

1950-talets mer påkostade ”funkistorg”, t.ex. i Stockholms förstäder, utformades som konstverk i sig själva med funktionella delar samt storskalig modern konst av typen geometriska figurer och former. Man kan som exempel nämna Vällingby torg, Årsta torg och Hökarängen i Stockholmsområdet.

Vällingby torg c:a 1970

Vällingby torg c:a 1955

Bebyggelse

Bebyggelsen vid torget består av tvåvånings byggnader med källare inrymmande i huvudsak kommersiell verksamhet i markplan och bostäder i övre plan. Vid torgets södra sida ligger en del av det stora butikskomplexet Kulan (tidigare K-Center) och vid den norra sidan ligger Stadshotellet/Stadshuset (numera Alfred Nobel Hotell) med tvåvånings fasad mot Torget. Samtliga dessa byggnader är utförda i modernistisk stil från 1940-1980.

Torgmiljön i Karlskoga vid tiden för dess tillblivelse 1940

Mark och vegetation

Torget är belagt med smågatsten och har trädplantering. Två skulpturer samt sittbänkar finns utplacerade. Marken lutar i trappstegsform i Torgets södra del. Uteserveringarna, utmed Torgets västra sida, är inhägnade av järnstaket. Medelstora träd är planterade i två nord-sydliga rader men har dåliga växtbetingelser. I Torgets nordvästra del står en tillfällig glasskiosk. Torgets utformning är väl genomtänkt men har idag ganska hårt styrda funktioner. Utformningen påverkas dessutom av restaurangernas staket och andra lösa föremål.

Service

Torget omgivningar har en hög nivå av kommersiell service med viss övervikt för restauranger. Antalet ”traditionella” specialvarubutiker har minskat vilket påverkar upplevelsen. Samhällsservice finns i form av kommunförvaltning, bibliotek (och apotek).

Gator och trafik

(Gatan med namnet) Urbrinken passerar utmed Torgets norra sida. I Torgets norra del finns busshållplats, p-plats för funktionsnedsatta och angöringsyta. En cykelbana med avvikande markbehandling slingrar sig i s-form genom Torget från NO till SV.

Teknisk försörjning

En skulptur har inbyggd vattenfontän. Det finns tillgång till vatten och anslutningspunkt för brandvatten samt dagvattenbrunnar. Belysningen utgörs idag av ett tiotal c:a 4 meter höga stolpar med traditionella armaturer samt någon högre stolpe med allmänbelysning. Det finns uttag för elektrisk kraft.

*Detalj i Alfred Nobels Hotell
(f.d. Stadshuset).*

Konsekvenser och risker

Bebyggelse

- Denna målsättning ger inga påtagliga konsekvenser för byggnaderna, förutom förbättring av den estetiska miljön.
- En offentlig toalett kan uppfattas som störande, estetiskt och hygieniskt, men bör kunna utföras på ett bra sätt.
- När en eventuell scen på torget inte används, kan den störa miljön.
- En eventuell ny entré till Biblioteket/Kulan från Torget innebär en stor estetisk och funktionell förändring.

Kulturmiljö

- Det finns en stor risk att en alltför omfattande fast och lös möblering (lekplats, soffor, fontäner, scen, serveringar) skadar helhetsupplevelsen av Torget som centralt urbant rum och som en del av "Funkismiljön" i Karlskoga Centrum.

Mark och vegetation

- En uppstramning av nivåskillnaderna blir sannolikt enbart positivt.
- Nuvarande träd avlägsnas men planteringar i nya upphöjda bäddar gör att det växer bättre och blir grönare.

Gator och trafik

- Genom att avlägsna cykelbanan ökas tryggheten men man tar bort en av Torgets aktiviteter, kanske kan cyklar långsamt och försiktigt "sippra" förbi vid en sida av Torget.
- Om Shared Space genomförs bör trafiksäkerhet och trafikcirkulation först utredas. Normalt kan trafiksäkerheten höjas men det kan även innebära risker.
- Flyttning av busshållplatser och i ännu högre grad parkeringsplatser kan få stora konsekvenser för handeln (Utredning "Effekter (för handeln) av ombyggnad av Alfred Nobels Torg", RSD den 8 juli 2015).

Teknisk försörjning

- En ökning av antalet objekt, möbler m.m. påverkar renhållning och underhållskostnader.
- Ändrade markförhållanden kan påverka ledningar för vatten och dagvatten.

Följande skisser illustrerar två typer av förändrat torg

1. Illustration av en modernistisk torgstruktur anpassad till arkitekturen i Karlskoga centrum. Specifika lösningar för denna typ av förslag.

2. Illustration av en funktionsoptimerad torgstruktur utifrån önskemål i medborgardialogen 2013 och återkopplingen 2016.

Vy från nordväst

Vy från sydost

Illustrationsskiss – Utformningsförslag för Alfred Nobels torg (okt 2016)

